

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА РУМУНІЇ: СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНІ УМОВИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (41).

УДК 070:165](477)94.15:070 (091)

DOI: 10.24144/2663-6840/2019.1(41).157–166

Бідзіля Ю. Українська преса Румунії: суспільно-історичні умови, проблеми та перспективи; 27 стор.; кількість бібліографічних джерел – 17; мова українська.

Анотація. У статті з'ясовано особливості суспільно-історичних умов розвитку українськомовної преси в Румунії, проаналізовано основні проблеми сучасного функціонування цієї періодики та окреслено можливі перспективи її розвитку.

Ключові слова: преса, медіа, етнічна спільнота, інформаційний простір, етнічна періодика, міжкультурна комунікація, асиміляція.

Постановка проблеми. Специфіка становища етнічних громад у Румунії, їх комунікації з титульною нацією та між собою безпосередньо пов'язана з історичними умовами, які склалися у цій країні в різні періоди. Історія обставин, через які українці опинилися в Румунії, – складна, і в кожному регіоні їх компактного проживання має свої особливості. Здебільшого українці в цій державі, так само, як у Словаччині, Польщі та частково в Угорщині, знаходяться на своїй етнічній території, в основному у прикордонних регіонах з Україною.

Складність розвою рідномовних медіа та культури загалом українців Румунії пов'язана з тим, що багато років поспіль у цій країні проводилася асиміляційна, денаціоналізаторська політика щодо іноетнічних громад. Усі обставини суспільно-політичного життя української громади Румунії, на думку дослідників, підтверджують, що «без власних друкованих часописів українська національна меншина в Румунії, не змогла б зберегти єдність у боротьбі за свою національну ідентичність: мову, духовність, культуру» [5, с. 82]. Водночас науковці вказують на «системне порушення прав національних меншин, характерне для румунської держави впродовж всього періоду ХХ – початку ХХІ століття, незалежно від статусу, моделі, політичної орієнтації «кольору» відповідних владних структур» [10, с. 7] – військової адміністрації часів Першої світової війни, міжвоєнного королівства Великої Румунії, фашистської диктатури періоду Другої світової війни, народно-демократичної або соціалістичної влади 40 – 60-х рр. минулого століття, тоталітарного режиму Ніколае Чаушеску (1965 – 1989 рр.) або суспільно-політичного перехідного періоду румунського суспільства від соціалістичного до демократичного устрою (1990–2006 рр.) [див. дет.: 10, с. 7 – 8].

Українці – одна з тих етнічних груп Румунії, що століттями проживає на цих територіях і майже стільки ж часу цілеспрямовано піддається тут асиміляційним процесам. Тривалий час точних відомостей про кількість українського населення в Румунії не було. За результатами офіційного пе-

репису в Румунії від 7 січня 1992 року, етнічний склад населення був такий: 20 324 892 осіб – румуни (89,3%), 1 619 368 – угорці (7,1%), 409 731 – роми (1,8%), 111 301 – німці (0,5%) та 66 483 особи – українці (0,3%). Крім того, в країні нараховується ще 23 етнічні спільноти, частка яких разом не перевищує 1% (224 175 осіб) [12, с. 412]. Згідно з відомостями перепису 2002 року, українська спільнота зменшилась і налічує 61,4 тис. Це все ще складає 0,3% всього населення Румунії, а українська громада посідає четверте місце серед етнічних спільнот [10, с. 142; 329].

Аналіз досліджень. Для глибшого розуміння специфіки функціонування в Румунії сучасних українськомовних ЗМІ, особливостей тематики і проблематики на їхніх шпальтах звернемося до короткого ретроспективного історичного аналізу умов, у яких зароджувалася та існувала ця преса. Побіжно зауважимо, що Румунія – одна з тих сусідніх держав, яка до цього часу, хоч і не офіційно, має територіальні претензії до України, що ставало предметом обговорення і на високому дипломатичному рівні, і в мас-медіа [2; 173; 185]. Місцями компактного проживання українців у Румунії є повіти Марамуреш (понад 36 тис. осіб), Південна Буковина (більше 10 тис. осіб), Банат (близько 10 тис. осіб) та Добруджа (понад 3,8 тис. осіб). Українці становлять більшість у муніципалітетах Бистра, Марамуреш, Рона де Сус, Тіміш, Караш-Северин [10, с. 142–143]. Однак чисельність осіб, які спілкуються українською мовою, на думку українських дослідників та дипломатів, перевищує офіційну чисельність українців, що свідчить про їхню політичну ідентифікацію як румун, проте етнічну – як українців. За неофіційними даними, кількість українців у Румунії становить, попри всі денаціоналізаторські заходи, від 150 до 220 тис. осіб. Експерт Міжнародного інституту гуманітарно-політичних досліджень Володимир Брутер вважає, що в країні живе не менше 130 – 140 тисяч українців [3]. Політика румунізації призвела до стрімкого зменшення кількості українців. За офіційним переписом 21

лютого 1956 року, в Румунії проживало 68,3 тис. українців, найбільше в таких тодішніх областях: Сучава (райони Радівці, Кимполунг, Дорогой, Гур-а-Гуморулуй і Ватра Дорней) – 28 900 та Марамуреш (райони Вішев і Сигіт) – 25 200 (інформація з української Вікіпедії). Законодавчо розвиток української меншини у Румунії, а також інформаційної сфери, забезпечує Конституція Румунії 2003 року [15], Європейська хартія регіональних мов та мов меншин (підписана Румунією, але не ратифікована), Рамкова конвенція прав національних меншин, Закон про органи місцевого самоврядування (№ 271/2001), Закон про вибори до палати депутатів та сенату Румунії (№68/1992) зі змінами та доповненнями, Закон про освіту (№ 84/1995) зі змінами та доповненнями, Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією від 02.06.1997 р. [6].

Мета нашого дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати суспільно-історичні умови функціонування української періодики в Румунії в різних політичних умовах, визначити основні проблеми її сучасного розвитку та окреслити перспективи й можливості подальшого розвитку.

Українська мова у сфері освіти, культури та засобів масової інформації в Румунії зазнала різних трансформацій. У міжвоєнний період українці відчували на собі жорстку політику асиміляції. Факт «примусової румунізації українського населення протягом міжвоєнного періоду визнають і самі румунські дослідники. Покажемо у цьому плані є робота головного редактора «Румунського журналу з питань прав людини», засновника організації «Ombuds persons for National Minorities» Г. Андрееску під назвою «Нації та меншини», яка вийшла у 2004 р. у Бухаресті, та в якій щодо розглянутого нами питання зазначено так: «В рамках кампанії румунізації на початку 30-х років румунський Уряд закрити або розсунував школи, газети та заклади культури українців. У суспільному житті українська мова була заборонена, а порушення відповідного закону передбачало втручання поліції. Українці були названі «румунами, які забули рідну мову» [цит. за: 10, с. 30 – 31].

Після Другої світової війни національно-культурне становище румунських українців стало покращуватися: у селах і містечках компактного проживання українських та змішаних родин предмети в школах викладалися українською мовою, навчальні заклади стали осередком українського життя, де відзначали релігійні та національні свята, пам'ятні дати великих українців тощо.

Розширення українського інформаційно-комунікаційного сегмента в Румунії розпочалося 1948 р., коли на основі схваленого Великими Народними Зборами Румунії нового закону про реформування народної освіти було введено обов'язкове початкове та неповне середнє навчання (7 класів) рідною мовою. Хоча за своєю формою нова система освіти в Румунії багато в чому копіювала радянську модель, загалом вона дала позитивний результат – практично в усіх населених пунктах, де проживали україн-

ці, навіть у невеликих поселеннях, були засновані українські школи. У 1948 – 1960 рр. в українських селах Румунії функціонувало 116 рідномовних шкіл різної комплектності, 4 ліцеї (у містах Сігету, Мармаціей, Тулча, Сучава, Сірет), які готували вчителів для шкіл з українською мовою навчання [10, с. 56 – 57]. У той же час на філологічному факультеті Бухарестського університету засновано українське відділення (1952 р.) [17, с. 4].

Пожвавлення українськомовної комунікації в тогочасній Румунії сприяло збереженню національної ідентичності й спричинилося до нечуваного піднесення культурної діяльності: зародилася література, рідною мовою друкувалися книги, авторами яких були представники молодого української інтелігенції [див. дет.: 4, с. 384 – 389]. Значну роль у відродженні національної ідентичності українців Румунії кінця 40-х – початку 50-х років ХХ ст. відігравали представники української інтелігенції старшого покоління, які «не забули національні корені, всупереч примусовій румунізації у міжвоєнний період. Не маючи можливостей проявити себе тоді, висококваліфіковані кадри українського походження, у тому числі й біженці 1940 та 1944 років з території Північної Буковини, опинилися у вигідній ситуації, коли їхній фаховий потенціал та знання української мови стали потрібними суспільству. Завдяки їм, наприклад, у новостворених українських навчальних закладах стало можливим достатньо швидко організувати викладання не лише української мови та літератури, але й інших предметів рідною мовою, що в Румунії робилося вперше» [див. дет.: 10, с. 56 – 60].

Такий розвиток українства дав змогу з травня 1949 року видавати в Румунії газету-двотижневик «Вільне слово», яка впродовж тривалого часу була єдиним періодичним виданням української громади. На її сторінках рідною мовою активно друкувалися злободенні матеріали про життя спільноти та художні твори. Часопис став платформою для розкриття творчих здібностей талановитих письменників Буковини, дебютантів, вихідців із повітів Сучава і Мароморешу [5, с. 83]. Літературна продукція так почала зростати, що часопис не міг усе вмістити. На 40 – 50-ті рр. припадає й найактивніша видавнича діяльність українців у Румунії. Окрім шкільних підручників та суспільно-політичної літератури, рідною мовою друкуються твори поетів Оксани Мельничук, Івана Шуляка, Гаврила Клемпуша, Юрія Павліша, прозаїків Івана Федька, Стеліяна Яцентюка, Корнелія Регула та інших. Згодом, з вересня 1979 року, великі запити художньої літератури українською мовою, що надходили до «Нового віку», почав задовольняти «Літературний додаток» (відповідальний редактор-координатор І. Ковач), який переріс у літературно-художній журнал «Наш голос».

Розвиток українського друкованого слова підтримало схвалення Конституції Румунської Народної Республіки (1952), яка гарантувала громадянам, незалежно від національності і раси, повні та рівні права у всіх галузях господарського, політичного

і культурного життя. Згідно з цією Конституцією, угорці як найбільша національна спільнота після румунів отримали право на створення Угорської автономної області. На етапі становлення української періодики в Румунії Україна надавала колосальну допомогу румунським українцям у вигляді наукової продукції, художньої літератури, навчально-методичних посібників та підручників. Частина молоді отримала змогу здобувати освіту в Україні. Однак процес умовного піднесення української преси в Румунії тривав тільки близько 20 років.

Занепад української періодики в Румунії починається у 60-ті рр. ХХ ст., коли редакції й окремі журналісти зазнали переслідувань та жорсткого ставлення з боку влади. Після раптової смерті Георгія Георгіу-Дежа (1965) до влади в Румунії прийшов Ніколае Чаушеску, політика якого виявилася абсолютно згубною для національних громад у цій державі. Тогочасні комуністичні медіа Румунії іменували Н. Чаушеску «генієм Карпат», «повноводним розумом Дунаю», «творцем епохи небаченого оновлення», «джерелом світла», «працівником серед працівників», «героєм серед героїв» [13]. Досить згадати, що гімн соціалістичної Румунії починався словами: «Партія, Чаушеску, Румунія...».

Нова Конституція Румунії (1965 р.) проголосила унітарну національну державу, тому було ліквідовано Угорську автономну область, а в травні 1966 року Н. Чаушеску в доповіді, присвяченій 45-річчю створення румунської комуністичної партії, піддав гострій критиці визначення Румунії як багатонаціональної держави. У політиці Н. Чаушеску про інтернаціоналізм уже не йшлося. Внаслідок цього впродовж 60 – 80-х рр. закрито всі українські школи та ліцеї, заборонено Українську греко-католицьку церкву. Утиски під час прийому до вишів та на державні посади призвели до масової зміни українцями національності. Вони відмовлялися від мови, змінювали прізвища [11].

Влада Н. Чаушеску поступово, але цілеспрямовано посилює цензуру в засобах масової інформації, видавничій справі, особливо це стосувалося видань, які друкувалися нерумунською мовою. Одночасно, за наполяганням нового лідера, ставало більш жорстоким законодавство тепер уже не Народної, а Соціалістичної Румунії. З метою запобігання друку за кордоном будь-якої інформації про країну, в грудні 1971 року ухвалено Закон про державну таємницю, який забороняв видання за межами Румунії матеріалів, що зачіпають державні інтереси. Така заборона була одним із численних положень нового закону, який обмежував доступ до всякої інформації, бо поняття «державна таємниця» почало поширюватися навіть на ординарні питання економіки, не кажучи вже про збройні сили, правосуддя і політику [див. дет.: 9, с. 655]. Причому тотальні перевірки стосувалися не лише друкованої продукції, але й усного контактування. Увесь інформаційно-комунікаційний процес у країні контролювала таємна поліція Секурітате. Побутує думка, що кожен десятий, а може, і кожен четвертий румун служив штатним або позаштатним інформатором.

Таємна поліція поширювала чутки про те, що всі телефони в Румунії обладнані пристроями, завдяки чому Секурітате має змогу одночасно контролювати 10 мільйонів телефонних розмов [8].

Безсумнівним залишається той факт, що кожен громадянин тогочасної Румунії, незалежно від соціального статусу, за своє життя неминуче стикався з представником таємної поліції, який усе про нього знав. Очевидно, що сенс тотального проникнення Секурітате в суспільне та приватне життя полягав у тому, щоб у всякій сфері – у школах, університетах, друкарнях, видавництвах, театрах – у будь-який момент можна перевірити ступінь благонадійності підданих. Контингент таємної поліції був доволі потужним, бо співробітництво із Секурітате означало привілеї, зокрема давало змогу отримати добру університетську освіту. У таких умовах журналістика, література й мистецтво славили румунського вождя, а ті, хто наслідно виступав проти генеральної лінії партії, потрапляли до тюрми чи опинялися під домашнім арештом. Через відсутність правозахисного руху опір режиму з боку громадян зводився до окремих виявів непокорі: прослуховування передач радіостанцій «Вільна Європа» та «Голос Америки», виступів викладача університету м. Клуж Дойни Кореня, засновників Неофіційної профспілки «Свобода» Ю. Філіпа, Д. Попа та Р. Філіпеску. Останнього згодом засуджено за поширення листівок із закликами, спрямованими проти Чаушеску. Критичні висловлювання поета М. Дінеску на адресу режиму особливого ефекту не мали. Секретні служби швидко ізолювали цих людей і позбавили їх свободи слова. Наприклад, Д. Кореня за виступи проти політики Н. Чаушеску щодо укрупнення сіл перебувала під домашнім арештом до 22 грудня 1989 р. [9, с. 662].

Ситуація в медіа та загалом у журналістиці, зокрема національно-етнічних груп тогочасної Румунії, була ще складнішою, оскільки громадяни нерумунської національності вважалися неблагонадійними. Міжкультурне контактування української громади з братами на етнічній батьківщині стало майже неможливим, бо жорстко контролювалося розвідкою й агентурою. Згідно з існуючими тоді інструкціями, спілкування румунських громадян з іноземцями могло відбуватися лише в присутності свідків, а про зміст розмови необхідно було наступного дня письмово повідомити в найближчий відділок Секурітате. Власникам друкарських машинок необхідно було обов'язково зареєструватися у відділку внутрішніх справ, навіть адміністратори ресторанів мали стежити, щоб вікна на закладах не зашторювалися. Увесь час правління Н. Чаушеску, особливо в останні десять років, що увійшли в румунську історію як «сатанинське десятиліття», розпалювався націоналізм і здійснювався постійний пошук «ворогів народу».

Цілком зрозуміло, що повноцінний розвиток української періодики, спрямованої на збереження етнічної ідентичності, у тогочасній Румунії не міг відбуватися. Країна під керівництвом Н. Чаушеску вдалася до культивування румунського націоналіз-

му та боротьби з «внутрішнім національним ворогом», цькування людей різних національностей. Проголосивши ідею прискореної асиміляції нерумунських груп населення, комуністична партія Румунії взяла курс на створення «єдиної румунської соціалістичної нації», що мала поглинути в собі угорців, українців, німців, болгар та ін. Були посилені дискримінаційні процеси проти українського населення та його національно-культурних традицій. Згаданому вже часопису «Новий світ» «випала нелегка і навіть трагічна доля, якщо в 1960 році в редакції ще працювали свідомі свого обов'язку перед українським населенням журналісти, то незабаром їх звинуватили в так званому націоналізмові і після судового процесу посадили» [цит. за: 5, с. 83].

Пізніше українців Румунії намагалися розділити за вигаданими національностями: гуцул, русин, хохол. У 1974 році в Програмі румунської комуністичної партії було включено розділ, відредагований особисто Н. Чаушеску, в якому представлено схему історичного розвитку Румунії від найдавніших часів, тобто процес становлення великої румунської нації. Увесь зміст документа пронизаний історичними міфами, ігноруванням інших народів та прагненням утвердити румунський націоналізм.

У таких умовах не лише журналістика, видавнича справа та освіта, а й національно-культурна діяльність українців Румунії зазнає цілковитого переслідування. З другої половини 60-х рр. ХХ ст. ліквідовано більшість шкіл з українською мовою навчання (животіють тільки український відділ при гімназії в Сиготі й український лекторат у Бухарестському університеті). Практично на всю українську освітньо-культурну діяльність у селах накладено табу: ліквідовано дошкільні заклади, початкові, восьмирічні й середні школи з викладанням українською мовою, у публікаціях заборонено вживати українські назви місцевостей. У 63-х школах у місцях компактного проживання української меншини, рідна мова викладається тільки факультативно або за бажанням школярів. На той час українською навчання проводиться тільки в ліцеї імені Тараса Шевченка (м. Сігету Мармаціей, Мараморощина).

Формально Конституція Румунії 1965 року декларувала право на використання рідної мови та збереження національної ідентичності, зокрема видання книг, газет, журналів рідною мовою. Натомість упродовж 70 – 80-х років ХХ ст. румунським керівництвом схвалено низку законів, спрямованих на обмеження діяльності мас-медіа мовами етнічних груп держави. Так, 1974 року урядом було ухвалено рішення про зменшення формату й періодичності деяких центральних і повітових часописів. Таким чином деякі газети зі щоденних перетворилися на тижневики. За якийсь час періодичність румунських видань була відновлена, а часописи національних меншин залишилися тижневиками. У 1984 році центральне телебачення Румунії припинило транслювати програми угорською мовою, незважаючи на те, що угорці за кількістю населення посідають друге місце в країні після румунів. А вже за рік (1985) припинено всі радіо- й телевізійні програми мовами на-

ціональних меншин, зокрема й українські редакції повітових радіостанцій міст Ясси та Клуж-Напока.

Значної шкоди українськомовним селам у Румунії наробили так звані революції: «промислова» (побудова каналу Дунай – Чорне море, розробки в галузі ядерної енергетики), «міні-культурна», модель якої була запозичена з Китаю. Але ще більшої кривди українським поселенням завдала революція в сільському господарстві, бо вона знищувала цілі села.

У березні 1988 року Н. Чаушеску оголосив намір провести чергову «аграрну революцію» з укрупнення (систематизації) сіл. Оскільки в сільському господарстві, яке було основним джерелом поповнення валютного запасу, зберігся низький рівень продуктивності праці, очільник Румунії звернувся до одного з проєктів реорганізації сільського господарства на промисловій основі, обговорюваних у Радянському Союзі ще за часів Хрущова. Було заплановане будівництво «аграрно-промислових міст» замість 13 000 сіл. У тогочасній періодиці з чистієї легкої руки цю програму охрестили «бульдозерною реформою». Кампанія щодо укрупнення сіл викликала протести за кордоном, а також серед культурних діячів Румунії. Численні сільські громади Франції, Бельгії, Швейцарії та Великобританії взяли активну участь у русі на захист сіл Румунії. У березні 1989 року на засіданні Ради Європи оприлюднена заява Конференції органів місцевого і регіонального самоврядування, у якій різко засудили й виганьбили кампанію з ліквідації сіл та вимагали від румунської влади покласти цьому край. Один із каналів Бі-Бі-Сі транслював виступ принца Уельського Чарльза, який також виступив проти цілеспрямованого знищення сіл Румунії. Не обмежившись цим, принц підтримав низку європейських фондів, які виступили із засудженням політики Н. Чаушеску. Створена в 1987 р. організація «Міхай Емінеску Трест» розгорнула широку міжнародну кампанію з метою залучення уваги світової громадськості до процесу ліквідації сіл. У багатьох країнах Європи (Франції, Швейцарії, Голландії, Бельгії) у зв'язку з цими подіями пройшли маніфестації з вимогою «зберегти румунські села» [9, с. 657], почався процес «усиновлення румунських сіл» комунами країн Західної Європи. Лише Велика Британія, завдяки втручанням в цю справу королівської родини, на вересень 1989 року «всиновила» 52 села Румунії [16].

Припинення усної та письмової комунікації рідною мовою зумовило посилення румунізації у регіонах компактного проживання українців. Ситуацію погіршувало ще й цілеспрямоване скерування у середовище етнічних українців, угорців, сербів, німців «кваліфікованих службовців і фахівців», які представляли титульну націю. Їхнє завдання зводилося до імплементації румунської мови у відповідному національному середовищі. У цьому контексті слід зазначити, що з початком заборони використання національними меншинами їхньої рідної мови під час публічних заходів присутність етнічних румунів у середовищі «спільно проживаючих національностей» суттєво сприяло румуніза-

ції останніх. Цей подвійний процес асиміляції національних меншин, зокрема й українців, охопив усі регіони їхнього компактного проживання – Трансільванію, Банат, Мараморошину, Південну Буковину та Добруджу. Тут за відносно короткий час співвідношення національностей значно змінилося на користь румунів [10, с. 71].

Деяке покращення ситуації з українськомовними медіа в Румунії почалося після падіння тоталітарного режиму Н. Чаушеску. Однак аналіз наукової літератури та періодики підтверджує, що культура румунських українців і зараз перебуває у складному становищі, а деякі заходи українців Румунії нагадують повинність, яку слід відбутися під час візитів українських високопосадовців. Почасти це стосується й Союзу українців Румунії (створений у 1990 році), який загалом регулярно проводить культурно-мистецькі заходи (частково за рахунок державного бюджету Румунії, фінансової підтримки України та спонсорських коштів). У Сучавському повіті працюють дитячий вокально-інструментальний колектив «Струни не гостини» та вокальний гурт «Свекрухи», у Бухаресті при місцевому СУР діє ансамбль «Зоря», учасник національних та міжнародних фестивалів, а в місті Тімішоарі функціонує Український культурний дім повіту Тіміш.

Періодичні видання Союз українців Румунії друкує частково також за рахунок Державного бюджету Румунії (4 найменування періодики: 3 українськомовні та 1 румунськомовний). Зокрема, часопис «Український вісник» у Бухаресті (головний редактор Михайло Михайлюк), бухарестський культурно-просвітницький часопис «Вільне слово» (головний редактор Іван Ковач), румунськомовний часопис «*Curierul ucraïnean*» («Український кур'єр», головний редактор Іван Робчук), літературно-культурний журнал українських письменників Румунії «Наш голос» (головний редактор Ірина Мойсей). Важливу роль в етнічному вихованні українськомовної малечі відіграє журнал «Дзвоник» (головний редактор Микола Корсак).

Проте зазначені видання Союзу Українців Румунії мають незначний наклад, виходять 1 – 2 рази на місяць і часто не потрапляють до читача через відсутність системи поширення. На регіональних радіостудіях трьох міст (Клуж-Напока, Тімішоара та Ясси) щотижня транслюються 15 – 20-хвилинні радіопередачі українською мовою, що загалом становить 13 – 17 годин на рік. Другий канал центрального телебачення Румунії двічі на місяць передає 30-хвилинну програму «*Conviețuire*» («Конвєцуйре» – «Співжиття») мовами національних меншин (всього 52 години на рік), однак передачі для українського населення Румунії виходять переважно тричі на рік.

Нелегкою справою було й перетворення старої малотиражної газети «Новий вік» на сучасний культурно-просвітницький часопис. І в цьому слід віддати належне головному редактору реформованої й осучасненої ілюстрованої новинки із символічною назвою «Вільне слово», поету і прозаїку, активному захисникові українства в Румунії

Івану Ковачу, а також редакторам часопису – Ірині Петрецькій-Ковач та Роману Петрашаку, а до того Степану Ткачуку (Вільне слово, 2014, № 23 – 24). За справами, які відбувалися в українській громаді Румунії, навіть у найскладніші часи пильно стежили представники української дипломатичної місії, про що свідчать глибокий аналіз ситуації та висока оцінка роботи редакційних колективів українських часописів Румунії у «Листі Надзвичайного і Повноважного посла України в Румунії Т. Бауєра до колективу редакції культурно-просвітницького часопису Союзу українців Румунії «Вільне слово» (2014, № 23 – 24). Союз українців Румунії (керівник Степан Бучута) вважає своїм головним завданням збереження національної ідентичності українців, відродження української культури, рідної мови, власних традицій, українськомовних ЗМІ, публіцистичних та літературних творів українських письменників Румунії (Укр. Вісник, 2010, № 3 – 4 (лютий), проте процес цей дуже кволий і слабо впливає на молоде покоління українців у цій державі. На відміну від українських товариств у Словаччині та Угорщині, які через свою пресу й загальнодержавні медіа достатньо гостро порушують проблему національної ідентичності українців, обговорюють питання забезпечення національних прав, українські ЗМІ й товариства Румунії до цієї справи ставляться дуже обережно. Дивує, що іноді керівники українських товариств Румунії побоюються критики румунської національної політики щодо румунських українців, навіть на сторінках періодики в Україні.

Так, у статті «Плями на позитивній дискримінації» М. Михайлюка порушуються проблеми свободи совісті і свободи преси. Згадуючи важкі тоталітарні часи комуністичного режиму в Румунії, коли про українців у румунській пресі майже не згадувалося, автор зазначає, що становище українців після 1989 року «змінилося незаперечно на краще. Маємо свою організацію, видаємо газети і книги, організуємо культурні фестивалі, заявляємо про себе по радіо і телебаченню, маємо депутата у Парламенті, підтримуємо зв'язки з історичною батьківщиною, українською діаспорою звідусіль, пробуємо відродити освіту на рідній мові і рідну церкву...» (Україн. Вісник, 2002. № 9 – 10). М. Михайлюк обурюється неправдивою інформацією в пресі про українців, яких звинувачують у багатьох бідах. Дивує, однак, висновок автора, що «таких перекинувань і вигадок не існувало б, якби румунська преса писала про реальну «позитивну дискримінацію», завдяки якій українці налагоджують своє національно-культурне життя, будучи водночас лояльними румунськими громадянами». Неприємно вражає висновок статті про те, що дискримінація за національною ознакою може мати якийсь позитивний присмак.

Умовною гостротою відзначається публікація у цьому числі часопису голови Спільноти українців Румунії Степана Ткачука «Денационалізація українських поселень у Румунії». Автор, щоправда, звертається лише до одного аспекту цієї проблеми – принизливого становища української православної церкви в

Румунії. С. Ткачук цілком слушно твердить, що релігія, духовність складають основу національного відродження, що «українці, як усі народи, хочуть молитися Богу на своїй рідній мові, хочуть, щоб служби божі проводилися українською мовою» (2002, № 9 – 10). Але твердження про те, що «треба закінчити раз і назавжди із пихатістю та шовінізмом румунських церковних ієрархів», які й досі в ім'я Бога «обезбожують та обезроднюють» українців, не є толерантними і сприймаються іронічно.

Асиміляційні та денаціоналізаторські процеси в Румунії яскраво засвідчує інформація М. Мачоки, представлена в часописі «Український вісник» (2001, № 15 – 16): у повіті Сату Маре українське населення офіційно складало 1362 особи, хоча насправді його було значно більше. У 1930 році із 301 105 осіб українців тут нараховувалося 3439, 1992 року населення повіту склало 400 789, з яких українці становили лише 0,3 %. За цей час кількість українців скоротилася на 2037 осіб. Природним шляхом це відбуватися не могло, оскільки народжуваність серед української громади достатньо висока. На думку М. Мачоки, українці не зникли, а стали жертвою асиміляційних процесів. У селі Халмеу, яке знаходиться на кордоні з Україною, 1930 року проживало 630 українців, а в 1992 році їх залишилося 5, у селі Лазурі в 1930-му налічувалося 730 українців, а в 1992-му – 10. Ще більш промовистим свідченням асиміляції є той факт, що в деяких поселеннях з майже виключно українським населенням перепис 1992 року жодного українця не виявив. Факт такої фальсифікації був з'ясований, коли «під час проведення у 1998 році соціологічного опитування українського населення Румунії у бесідах з жителями і представниками влади сіл Іпотешти та Семеничі Ботошанського повіту» було з'ясовано, що в українських селах відсутні заклади для задоволення національно-культурних потреб українців, хоча «391 із опитаних у селі Семеничі виявили бажання, щоб їхні діти знали українську мову» [1, с. 17 – 45].

Українська преса в Румунії у новітній період активно порушує питання української ідентичності. Часто ця тема представлена через призму української духовності та релігії, зокрема в таких матеріалах «Українського вісника»: «Свята Тайна Священства», «Свята Тайна Миропомазання» (2002, № 9 – 10), «Христос Рождається, Славите Його», «За єдність Церкви» (2002, № 17 – 18), «Різдвяний привіт Світового Конгресу Українців», «Голос Церкви Святого Різдва» (2003, № 1 – 2), «Великдень», «Христос Воскрес», «Гріх перед Божим Судом» (2003, № 5 – 6), «Боже милосердя», «Рідні церкви» (2003, № 13 – 14), «Земне життя Ієсуса і його значення для нас християн» (2003, № 15 – 16).

Заслугує на увагу й проблема вивчення рідної мови, що активно обговорюється на сторінках згаданого часопису. До прикладу, М. Корсюк у матеріалі «Свято рідної мови» (2003, № 9 – 10), підбиваючи підсумки учнівської олімпіади з української мови, звітує про проведення заходу й принагідно звертає увагу читачів на шляхи поліпшення методики викладання рідної мови учням. Автор

справедливо зауважує, що прищеплення любові до материнської мови – завдання не лише вчителів-словесників, а усіх педагогів, які повинні вболівати за виховання юні у душі патріотизму, гордості за свою націю. Одночасно М. Корсюк пропонує провести зустрічі викладачів української мови, щоб поділитися досвідом, «гуртом поміркувати про підвищення рівня викладання, обговорити труднощі, з якими доводиться зустрічатись у викладацькій справі». Крім того, автор ретельно аналізує рівень знань учнів з української мови в регіонах компактного проживання українців та вказує на можливість поліпшення ситуації.

Про шкідливість надмірного вживання слів іншомовного походження йдеться у статті С. Ткачука «Не засмічуймо нашу мову солов'їну», в якій автор закликає «не ранили рідну мову нещастям і байдужістю... звісно, кожна мова запозичує потрібні їй слова з чужих мов. Однак, вона засвоює такі слова, які виражають щось гарне, а не будь-який мотлох» (2003, № 13 – 14). Майже в кожному номері «Українського вісника» та «Вільного слова» друкуються матеріали про культуру та національне життя української громади в Румунії: «Фестиваль українських колядок і зимових обрядів у Банаті» (Укр. Вісник, 2003, № 1 – 2), «Із хроніки українських культурних подій останнього часу» (Укр. Вісник, 2003, № 15 – 16), «Скільки українців у Румунії і де вони проживають» (Укр. Вісник, 2006, № 13 – 15); «В пошуках ідентичності», «Писанка – шедевр української нації», «Прозвучала знову українська пісня в Караш-Северіні» (Вільне слово, 2012, трав.) тощо.

Однак активному розвитку рідномовної преси не сприяє ситуація всередині самої української громади Румунії, що тривалий час вирізнялася суперечками та чварами. У середині 90-х років ХХ ст. серед української еліти Румунії стався розкол, який вилився у створення Демократичного союзу українців Румунії (ДСУР заснований у 1995 році, голова – Дмитро Морган) як опозиційної громадської організації, спрямованої проти Союзу українців Румунії. Основним змістом програми ДСУРу було протистояння керівництву СУР через поширення компрометуючої інформації в українських та румунських друкованих ЗМІ. За спонсорської фінансової допомоги Демократичний союз українців Румунії видавав журнал культури українців Румунії та діаспори «Верховина» (румунською мовою), а також двомовний українсько-румунський журнал «Наша думка».

На початку 2009 року ДСУР фактично припинив своє існування. Національний Форум українців Румунії, створений у червні 2009 року як організація етнічних українців Румунії, розпочав свою діяльність у Сучавському повіті, але розширив її на територіях інших місцевостей, де компактно проживають українці. Керівник цієї організації Олександр Мандюк є членом Соціал-демократичної партії Румунії. Кістяком активу НФУР стали колишні члени ДСУР. Слід зауважити, що, за твердженням дослідників-політологів, НФУР підтримує дружні стосунки з Вікаріатом УГКЦ в Румунії та «Союзом

гуцулів» (офіційно ця громадська організація не зареєстрована).

Загалом аналіз українськомовних періодичних видань Румунії засвідчує складність національно-культурної ситуації в цій країні з погляду збереження етнічної ідентичності української громади. Незважаючи на те, що окремі питання цієї проблеми порушуються в українських часописах, погоджуємося з міркуваннями А. Шейчука й Т. Рендука про те, що періодичність та форма репрезентації матеріалів українськомовних видань Румунії не завжди задовольняють читацький попит [14, с. 4; 10, с. 100], а їх зміст тривалий час знаменувався «постійними висловлюваннями почуттів хвали і подяки, адресованих керівництву Румунії та литтям бруду... на своїх опонентів. Чи може хтось показати хоч одну-однесеньку критичну статтю, яка появилася друком у цих «салонних» публікаціях ..., в якій було б об'єктивно трактовано катастрофічне становище духовного стану українців Південної Буковини» [14, с. 4].

Однак глибока політична проблематика в українськомовних виданнях Румунії – радше виняток, аніж закономірність. Здебільшого матеріали у згаданих часописах присвячені проблемам збереження мови, культури, історії рідного народу, духовного відродження українського етносу. Приємним винятком у цьому контексті є лише окремі публікації, що з'являються останнім часом. Безумовно, проблема ця є значно глибшою, оскільки, за твердженням дослідників, «багато румун... не готові до того, щоб ділити свою національну державу з іншими національними групами» [12, с. 417]. Слабким відстоюванням інтересів українців, відсутністю гострих матеріалів, небажанням активно впливати на політику в державі характеризується не лише українська преса Румунії – діяльність керівників українських національних спілок також є надто виваженою й обережною. Угорці та цигани, на відміну від українського етносу, відразу після революції 1989 року, коли відбувалися масові маніфестації під гаслом «Ні – шовінізму», домоглися представництва в перехідному парламенті від тимчасової ради національної єдності. Щоправда, така активність призвела до того, що в місті Тигру Муреш 19 і 20 березня 1990 р. відбулися зіткнення між румунами, з одного боку, і угорцями та циганами – з іншого. «В результаті 400 осіб було поранено і 5 вбито, відбулися суттєві зміни в атмосфері відносин у межах усієї країни» [12, с. 417]. Як наслідок у Румунії почали створюватися екстремістські румунські національні рухи та партії. Серед них найвпливовішими є *Partidul Uniunii Naționale României* (Партія національного об'єднання Румунії) та *Partidul România Mare* (Партія Великої Румунії). Виникнення націоналістично орієнтованих партій, відповідно, спричинило міжетнічну напруженість, і навіть помірковані партії Румунії взяли на озброєння деякі їх націоналістичні гасла.

У Румунії законодавчо закріплено, що як офіційна національна меншина, українці мають одне зарезервоване місце в парламенті, яке посідає ке-

рівник СУР С. Бучута. Союз також представлений у Раді національних меншин, консультативному органі при Уряді Румунії, який об'єднує всі офіційно визнані громадські організації національних меншин. У кожному повіті компактного проживання українців (таких повітів дев'ять) обов'язково діє консулат Союзу українців Румунії. Окрім того, щорічно з державного бюджету Румунії на діяльність СУР виділяються кошти (майже мільйон євро). Проте, виставляючи претензії Україні щодо становища румунської громади в нашій державі, Румунія часто сама не дотримується взятих на себе зобов'язань із підтримки етнічних громад. Так, урядом Румунії планувалося повністю відновити український ліцей на базі ліцею «ЛацкуВоде» (м. Сірет Сучавського повіту) до 2011 року, однак у 2013 році при ліцеї функціонувало лише чотири класи, в яких українська мова вивчається тільки як окремий предмет [98]. Щодо сучасного стану вищої освіти, то лише в трьох румунських університетах (Бухарестському, Сучавському Штефан Чел Маре, Бабеш-Боліай у місті Клуж Напока) на факультетах філології та комунікативних наук при кафедрах слов'янських (румунської) мов і літератур діють секції української мови та літератури. На цих відділеннях щорічно навчається від 10 до 15 студентів.

Висновки. Увесь комплекс суспільно-політичних, інформаційно-комунікативних та інших проблем зумовлює кволість і надмірну поміркованість і без того слабкого українського національного руху в Румунії. Цим спричинена і специфічна, здебільшого культурницька, тематика й проблематика українськомовних часописів. Після повалення режиму Н. Чаушеску українські наукові кола поки що не привернули належної уваги до цієї проблеми. Водночас Румунія як один із найбільших сусідів України відіграє важливу геополітичну роль у Центральній-Східній Європі та на Балканах. Авторитетні науковці-політологи вирізняють кілька надзвичайно важливих факторів румунського вектора.

Однак це може бути окремою темою наукового дослідження. Як ми уже зазначали, соціально-політичні та економічні зміни, що відбулися в Румунії після 1990 року, відкрили новий етап у розвитку румунського суспільства. Згідно зі статтею 30 Конституції Румунії всім громадянам держави, у тому числі й іноетнічним громадам, які проживають на території держави, гарантується право на свободу слова, волевиявлення (через друковані та аудіовізуальні ЗМІ) та вільний розвиток національної культури тощо. Будь-яка цензура заборонена, а жодне друковане видання не може бути закрите [15; 7].

Усі процеси кінця ХХ – поч. ХХІ ст. в Румунії активізували український національний рух і певною мірою сприяють підвищенню національної самосвідомості етнічних українців. Отже, загалом демократичні процеси, які відбулися в Румунії на зламі ХХ – ХХІ століть, стимулюють розвиток преси національних меншин та сприяють збереженню національної самоідентичності українського етносу. У той же час зауважимо: якщо умови інформаційного забезпечення рідною мовою угорських

українців стрімко покращуються останніми роками (від невизнання існування українського етносу на території Угорщини до його матеріальної підтримки з боку держави), то в Румунії ситуація складається по-іншому. Активні роки румунізації українськомовних громадян, закриття українських шкіл, яке часто кваліфікувалося як природний процес, подача українськомовної тематики для українців румунською мовою («Curierulucraean») призвели до різкого зменшення чисельності українського етносу.

Українськомовна преса в Румунії ослабла, друкується не періодично, немає налагодженої сис-

теми передплати та поширення, рівень державної підтримки українських медіа з боку обох держав недостатній. Інформаційно мовні права українців як національної меншини в Румунії хоч і декларуються законодавчими актами, проте паралельно в державі створюються передумови для забування українцями рідної мови: йде процес замаскованої асиміляції українського населення в румунськомовному середовищі. Зусилля українських дипломатів, навіть після створення змішаної румунсько-української комісії щодо моніторингу цього питання, не сприяють поліпшенню ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аза Л. О. Українці Румунії: сучасний стан та перспективи етнокультурного розвитку. К.: Соціс; Рівне: Ліста, 1999. 88 с.
2. Аппатов С. Українсько-румунські відносини: історія та сучасність. *Український історичний журнал*. 1998. № 3. С. 26.
3. Брутер В. И. Украинцы Южной Буковины: проблемы и перспективы / Сборник научных конференций «Трансграничное сотрудничество Украины, Молдовы и Румынии». 2000. Сентябрь-октябрь. URL:: <http://www.igpi.ru/info/people/bruter/1086170286.html>.
4. Бідзіля Ю. М. Особливості розвитку українськомовної преси в Угорщині та Румунії. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Ужгород. 2005. Вип. 9. С. 384 – 389.
5. Волощук Ю. І. Проблематика періодики української національної меншини в Румунії. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Сер. 22: Політичні науки та методика викладання суспільно-політичних дисциплін. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. Вип. 16. С. 82 – 86.
6. Договірні-правова база між Україною та Румунією. URL: <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts>.
7. Мельничук І. Проблема паспортизації Румунією українського населення: сучасні реалії та можливі наслідки розвитку подій. *Інтернет-видання «Закарпаття-онлайн»*. URL: <http://zakarpattya.net.ua/ukr-news-70469-Problema-pasportyzatsiiRumuniieiu-ukrainskoho-naseleennia:-suchasni-realii-ta-mozhlyvi-naslidkyrozvytku-podii/>.
8. Мюллер Г. Сущность Securitate. *Інтернет-издания «Русский журнал»*. 12.10.2009. URL: <http://www.russ.ru/pole/Suschnost-Sekuritate>.
9. Попович М. А. Україна – Угорщина: співпраця на рівні міністерств і регіонів. *Календар українців Угорщини на 2000 рік*. Ужгород: Мистецька лінія, 2000. С. 76 – 77.
10. Рендюк Т. Г. Українці Румунії: національно-культурне життя та взаємовідносини з владою. К.: Ін-т історії України НАН України, 2010. 150 с.
11. Самсоненко Л. Ким вважають себе українці в Румунії. *Урядовий кур'єр*. 1999. 23 берез.
12. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти: [кол. моногр.] / за ред. Ф. Рудича. К.: МАУП, 2002. 488 с.
13. Шама О. История жизни и смерти «полноводного Дуная» – румынского диктатора Николе Чаушеску. *Сайт журналу «Новое время»*. 24.02.2015. URL: <http://nv.ua/publications/-istoriya-zhizni-i-smerti-polnovodnogo-dunayarumynskogo-diktatora-nikolae-chaushesku--35987.html>.
14. Шейчук А. Українці Південної Буковини: «quovadis?». *Наша думка*. 2006. № 1(2). С. 3 – 5.
15. Constituția României (Конституція Румунії). URL: <http://www.constitutiariomaniei.ro/>.
16. Deletant D. Romania 1948 – 1989: A Historical Overview. Cold War International History Project. URL: http://www.php.isn.ethz.ch/collections/coll_romania/introduction.cfmRomania,%2019481989:%20A%20Historical%20Overview%20by%20Dennis%20Deletant.
17. Reguș C. Școla ucraiană învătătorii, cărțile (Українська школа, викладачі, книги). *Curierul ucraean*. 1995. № 14 – 15. Р. 4 – 5.

REFERENCES

1. Aza L. O. (1999) Ukraintsi Rumunii: suchasnyi stan ta perspektyvy etnokulturnoho rozvytku [Romanian Ukrainians: Current State and Perspectives on Ethnocultural Development]. K.: Sotsis; Rivne: Lista. 88 s. [in Ukrainian].
2. Appatov S. (1998) Ukrainsko-rumunski vidnosyny: istoriia ta suchasnist [Ukrainian-Romanian Relations: History and Modernity]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. № 3. S. 26. [in Ukrainian].
3. Bruter V. Y. (2000) Ukraiyntsy Yuzhnoi Bukovyny: problem I perspektyvy [Ukrainians of South Bukovina: problems and prospects]. *Sbornyk nauchnykh konferentsiy «Transhranychnoe sotrudnychestvo Ukrayny, Moldovy i Rumynii»*. sentiabr-oktiabr // *Sait Mezhdunarodnogo instytuta humanytarno-polytycheskykh yssledovanyi*. URL:: <http://www.igpi.ru/info/people/bruter/1086170286.html>. [in Russian].

4. Bidzilia Yu. M. (2005) Osoblyvosti rozvytku ukrainomovnoi presy v Uhorschchyni ta Rumunii [Features of development of Ukrainian-language press in Hungary and Romania]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva*. Uzhhorod, Vyp. 9. S. 384 – 389. [in Ukrainian].
5. Voloshchuk Yu.I. (2015) Problematyka periodyky ukrainsoi natsionalnoi menshyny v Rumunii [Issues of periodicals of the Ukrainian national minority in Romania]// *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova*. Ser. 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia suspilno-politychnykh dystsyplin. K.: NPU im. M.P.Drahomanova, Vyp. 16. S. 82 – 86. [in Ukrainian].
6. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Rumuniieiu [Legal basis between Ukraine and Romania]. Ofitsiyni sait Posolstva Ukrainy v Rumunii. URL: <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts> [in Ukrainian].
7. Melnychuk I. Problema pasportyzatsii Rumuniieiu ukrainskoho naseleattia: suchasni realii ta mozhyvi naslidky rozvytku podii [Romania's Passport Certification Problem: Current Realities and Possible Consequences]. *Internet-vydannia «Zakarpattia-onlain»*. URL: <http://zakarpattia.net.ua/ukr-news-70469-Problema-pasportyzatsii-Rumuniieiu-ukrainskoho-naseleattia:-suchasni-realii-ta-mozhyvi-naslidky-rozvytku-podii/> [in Ukrainian].
8. Miuller H. Sushchnost Sekurytate [Essence of the Securitate]. *Internet-izdanyia «Russkyi zhurnal»*. 12.10.2009. URL: <http://www.russ.ru/pole/Suschnost-Sekuritate>. [in Russian].
9. Popovych M. A. (2000) Ukraina – Uhorschchyna: spivpratsia na rivni ministerstv i rehioniv [Ukraine – Hungary: Cooperation at the level of ministries and regions]. *Kalendar ukrainsiv Uhorschchyny na 2000 rik*. Uzhhorod: Mystetska liniia, S. 76 – 77. [in Ukrainian].
10. Rendiuk T. H. (2010) Ukraintsi Rumunii: natsionalno-kulturne zhyttia ta vzaiemovidnosyny z vladoiu [Romanian Ukrainians: national-cultural life and relations with the authorities]. K.: Ins-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy. 150 s. [in Ukrainian].
11. Samsonenko L. (1999) Kym vvazhaiut sebe ukrainsi v Rumunii [Who do the Ukrainians in Romania consider themselves to be?]. *Uriadovyi kurier*. 23 berez. [in Ukrainian].
12. Ukraina v suchasnomu heopolitychnomu prostori: teoretychnyi i prykladnyi aspekty [Ukraine in the Modern Geopolitical Space: Theoretical and Applied Aspects]: [kol. monohr.] / zared. F. Rudycha. K.: MAUP, 2002. 488 s. [in Ukrainian].
13. Shama O. Istoriya zhyzny y smerty «polnovodnogo Dunaia» – rumynskoho dyktatora Nykole Chaushesku [The story of the life and death of the “full Danube” - the Romanian dictator Nicole Ceausescu]. *Sait zhurnal «Novoe vremia»*. 24.02.2015. URL: <http://nv.ua/publications/-istoriya-zhizni-i-smerti-polnovodnogo-dunaya-rumynskogo-diktatora-nikolae-chaushesku--35987.html>. [in Russian].
14. Sheichuk A. (2006) Ukraintsi Pivdennoi Bukovyny: «quovadis?» [Ukrainians of Southern Bukovina: «quovadis?»]. *Nasha dumka*. № 1(2). S. 3 – 5. [in Ukrainian].
15. Constituția României (Konstytutsiia Rumunii) [The Constitution of Romania] URL: <http://www.constitutiaronaniei.ro/>. [in Ukrainian].
16. Deletant D. Romania 1948 – 1989: A Historical Over view. Cold War International History Project. URL: http://www.php.isn.ethz.ch/collections/coll_romania/introduction.cfm Romania,%2019481989:%20A%20Historical%20Overview%20by%20Dennis%20Deletant. [in English].
17. Reguș C. Școla ucraine ană învățatorii, cărțile (Ukrainska shkola, vykladachi, knyhy) [Ukrainian school, teachers, books]. *Curierul ucrainean*. 1995. № 14 –15. S. 4 – 5. [in Romanian].

UKRAINIAN PRINTED MEDIA IN ROMANIA: SOCIAL AND HISTORICAL CONDITIONS, PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract. The author explains in this article the peculiarities of socio-historical conditions of development of Ukrainian-language press in Romania, analyzes the main problems of the modern functioning of these print media and outlines the possible prospects for its development. The Ukrainian language in education, culture and media has undergone various transformations in Romania. In the interwar period (especially in the 1930s of the 20th century), the situation in the Ukrainian-language media in Romania is deteriorating, the processes of assimilation of Ukrainians and their transformation into Romanians continue. The government of Romania of that time closed Ukrainian schools, newspapers and cultural establishments. In public life, Ukrainian was forbidden, and violations of the law required police intervention. The expansion of the Ukrainian information and communication segment in Romania began in 1948, when a mandatory primary and secondary education (7 classes) was introduced in the native language, based on the new law on reforming public education approved by the Romanian Grand National Assembly. In the years 1948–1960, 116 Ukrainian-language schools of varying degrees, 4 lyceums (in the cities of Sighetu, Marmatia, Tulcea, Suceava, Siret), which trained teachers for Ukrainian-language schools, operated in the villages of Romania. This development of Ukrainian made it possible from May 1949 to publish in Romania the bi-weekly newspaper «Vilne Slovo» (Free Word), which for a long time was the only periodical of the Ukrainian community. The 40-50's of the twentieth century accounted for the most active publishing activity of Ukrainians in Romania. In addition to school textbooks and socio-political literature, works of poets and writers are published in their native language. At this time, new Ukrainian magazines are appearing in Romania, in particular, the «Novyi Vik» (New Century) from its «Literaturnyi Dodatok» (Literary Supplement), which has evolved into the literary and art journal «Nash Holos» (Our Voice). After the sudden death of Georgi Georgiou-Dej (1965), Nicolae Ceausescu

came to power in Romania, whose policies proved to be absolutely detrimental to the national communities and the ethnic press in that country. The Ukrainian media in Romania was, at this time, under pressure from the communist totalitarian government and under the control of the Securitate special service. Some improvement in the situation with Ukrainian-language media in Romania began after the fall of the totalitarian regime of N. Ceausescu (1989). At this time, the Union of Romanian Ukrainians was formed in Romania (1990). It is now an ethnic organization publishes 4 print media for Romanian Ukrainians: magazines «Ukrainskyi Visnyk» (Ukrainian Herald), «Vilne Slovo» (Free Word), children's magazine «Dzvonyk» (Bell, in Ukrainian) and «Ukrainian Courier» (Romanian). The Ukrainian print media in Romania are weak, not regularly published, but partially supported by the Romanian government. Perspectives for the preservation and functioning of Ukrainian publications in Romania can only be made if mutual efforts of the Governments of both countries – Romania and Ukraine – are reported.

Keywords: print media, medias, ethnic association, informative space, ethnic periodicals, cross-cultural communication, assimilation.

Стаття надійшла до редакції 29 червня 2019 р.

© Бідзіля Ю., 2019 р.

Юрій Бідзіля – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри журналістики Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; orcid.org/0000-0001-5134-3239

Yuriy Bidzilya – Doctor of Social Communication, Professor, Head of the Journalism Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; orcid.org/0000-0001-5134-3239